

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

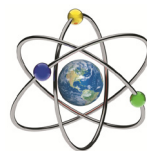
№1
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 326 sahifa,
5-yanvar, 2026-yil.

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapirjanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Woosyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (PhD)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Doniyorov S. M. – "Yangi O'zbekiston" va "Pravda Vostoka" gazetalar tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari nomzodi (PhD)
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the Editorial Board of the newspapers "Yangi Uzbekiston" and "Pravda Vostoka", Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Candidate of Philological Sciences (PhD)

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

“Maktabgacha va maktab ta’limi” jurnali O‘zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro‘yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo‘yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo‘yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta’limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo‘yicha
ro‘yxatdan o‘tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Talabalarda tolerantlikni shakllantirish zarurati va samaradorligi.....	28
Bafayev Muxiddin Muxammadovich	
Muhandislik grafikasi bo'yicha raqamli kompetensiyalarni shakllantirishda grafik dasturlardan foydalanish metodikasini yaratish	34
Axmatova Asila Akmaljon qizi	
Investigation on the Efficacy of Pedagogical Approaches in Virtual Learning	37
Burkhonova Zarafuz Qobilovna, Makhmudov Shaxboz Muzzafarovich	
The Role of Input And Interaction in Second Language Acquisition.....	40
Dilorom Poyonova	
Muhandislik yo'nalishida kartografiya fanini integratsiyalashgan holda o'qitish	45
Kazakbayeva Muxabbat Turabayevna	
Incorporation of Moocs Into the Digital Educational Framework for the Development of Professional Speech Culture.....	49
Kudrat-Zoda Kamola Alisherovna	
Pedagogical Strategies for Enhancing Students' Creative Thinking Throughout the Learning Process	52
Makhmudova Ugliy Baxtiyarovna	
Kognitiv yondashuv asosida bo'lajak o'qituvchilarning media savodxonligini rivojlantirish	57
Mirzayeva Mayramxon Zaynobiddinovna	
Transformatsion yondashuv asosida bo'lajak o'qituvchilarning sun'iy intellekt savodxonligini rivojlantirish.....	61
Mirzayeva Ziyoda Uktamjonovna	
Maktabgacha yoshdagi bolalarni tanqidiy fikrlashga o'rgatish	65
Qurbonboyeva Gulnoza Mahmud qizi	
An Online Service that Integrates Up-To-Date Content From Well-Known Mooc Platforms	68
Rakhimberdiyev Rustam Abdunasirovich, Abdurahmonova Osiyo Jahongirovna	
The Fourth Phase of Distance Education: Integrated Technologies and Moocs	71
Rahimberdiyev Rustam Abdunasirovich, TaranenkoTatyana Viktorovna	
Gamifikatsiya orqali iqtidorli o'quvchilarning o'quv motivatsiyasini oshirish	74
Rustamova Manzura Mirkamolovna, Xaytbayeva Malika Qobil qizi	
Boshlang'ich ta'lim fanlarini didaktik o'yinlar orqali tushuntirish	77
Rustamova Manzura Mirkamolovna, Shomaxsudova Diyora Dilshod qizi	
O'smirlar orasida alkogolizm, giyohvandlik va toksikomaniya profilaktikasi	80
Sh. F. Mustafayeva	
Educational Physics Experiments: Methods and Didactic Strategies for Developing Critical Thinking in Students	85
Turayev Alimjan Bahriddinovich	
The Problems of Remote Learning Technology and Global Trends in University Education Development.....	88
Tursunov Begzod Sherzodovich, Shukurova Madina	
A Case Study of Humanities Disciplines Using Massive Open Online Courses as a Resource for Blended Learning	91
Tursunov Begzod Sherzodovich, Eshkabilov Kodirali Davlatmuratovich	
Modern Education and Training Practices for Future Dentists	94
Turumova Marjona Bahodirovna	
Kommunikativ yondashuv asosida nutqiy kompetensiyani shakllantirish.....	98
Tuxtayeva Mehriyo Shavkatovna	

Maktabgacha ta'lim jarayonida mutaxassislik fanlarini o'qitishda zamonaviy pedagogik yondashuvlar: amaliy muammolar va ularning innovatsion yechimlari	102
<i>Xabibulayeva Shaxrizoda O'ktam qizi</i>	
Maktabgacha ta'lim yo'nalishi talabalarda nutq o'stirish darslari orqali Soft Skills ko'nikmalarini rivojlantirishning nazariy pedagogik psixologik asoslari	106
<i>Xoldarova Mubina Qudratbek qizi</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida rivojlantiruvchi muhit va uning turlari	110
<i>Xolmirzayeva O'g'iloy Murotali qizi</i>	
Развитие компетенций студентов-биологов в изучении языков	114
<i>Абдуллаева Нигора Курбановна</i>	
Формирование интереса и повышение эффективности школьного урока физической культуры	118
<i>Мукимов Олим Эргашевич</i>	
Incorporation of Massive Open Online Courses Into the Higher Education Framework	122
<i>Rakhimberdiyev Rustam Abdunasirovich, Nasrullayev Javlonbek Tal'atjonovich</i>	
Совершенствование инновационной методики социально-педагогической деятельности будущих педагогов в полилингвальной среде с использованием искусственного интеллекта	125
<i>Хужаниязова Гузаль Юлдашевна</i>	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kreativ faoliyatini xalq og'zaki ijodi asosida rivojlantirish	130
<i>Abduraximova Muxabbat Allayevna</i>	
Boshlang'ich sinf matematika darslarida o'rganiladigan nostandart masalalar	133
<i>Karimova Kunduz Ruzibayevna, Yo'ldosheva Tojigul Ulug'bek qizi</i>	
Video-marketingning iste'molchilar jalb qilinishiga ta'siri: Tiktok va Youtube misolida.....	138
<i>Rustamova Ma'mura Asqar qizi</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarning kognitiv jarayonlarini diagnostika qilish	141
<i>Shorustamboyeva Shahnoza Ulug'bekovna</i>	
The use of Visualization Technology as a New Trend in Teaching the English Language	144
<i>Tursunoy Ortiqova</i>	
Didaktik drama asosida kasbiy kompetensiyalarni shakllantirishda narrativ yondashuvning asosiy tushunchalari tahlili	149
<i>Xolbayeva Dildora Azizovna, Sadiyeva Shaxnoza Xusanovna</i>	
Tibbiyot oliy ta'lim muassasalarida biokimyo fanini o'qitishda work-based learning metodikasini qo'llash ..	153
<i>Mamadaliyeva Zarina Raxmat qizi</i>	
Bo'lajak shifokorlarni tibbiy amaliyotga tayyorlash metodikasini takomillashtirish.....	156
<i>Murtazayeva Nasiba Komiljonovna</i>	
Autizm spektri buzilishi bo'lgan bolalar uchun inklyuziv ta'limni tashkil etish	159
<i>Xusnidinova Saodat</i>	
Muloqot madaniyati asosida liderlik fazilatlarini shakllantirishning samarali usullari	163
<i>Djumayeva Dildora Isroilovna</i>	
Integrating Quizlet, Kahoot, and Padlet Into Vocabulary Instruction: An Experimental Study With Undergraduate Philology Students.....	167
<i>Inoyatova Umida Boxadir qizi</i>	
Advantages and Disadvantages of Teaching Students Via Competent Based Approach in Order to Improve Their Listening and Speaking in Finland	171
<i>Abdukhakimova Kamola Akmalovna, Rahmatova Mohijahon Ahmad qizi</i>	
Kimyo ta'limida iqlim o'zgarishlariga oid ilmiy ma'lumotlar asosida qaror qabul qilish kompetensiyasini rivojlantirish	175
<i>Akbarova Saidaxon Rustamovna</i>	
Tibbiyot oliy ta'limida pediatriya talabalari klinik fikrlashini rivojlantirishda muammoli ta'lim metodlarining roli.....	180
<i>Atadjanova Shaira Xalilovna, Umarkulov Muxtorali Islomkulovich</i>	

Individual ta'lim muhiti asosida bo'lajak maktabgacha ta'lim tarbiyachilarini kasbiy-metodik tayyorlashni takomillashtirish.....	185
<i>Azamatova Dildora Shuxrat qizi</i>	
Boshlang'ich ta'lim-tarbiya tizimida raqamli ta'limni joriy etishning innovatsion yondashuvlari va samaradorlik omili.....	189
<i>Babayeva Dilnoz Xaydarovna</i>	
O'qish savodxonligini oshirishda xalqaro tadqiqotlarning o'rni (PISA va PIRLS)	192
<i>Barakayeva Shahnoza Fazliddin qizi</i>	
Yosh rahbarlarda boshqaruv stressining namoyon bo'lishi va boshqaruv faoliyatiga moslashuv muammolari: ta'lim tizimi sharoitida psixologik holat tahlili.....	195
<i>Djavgarova Dilfuza Shuxrat qizi</i>	
Sun'iy intellekt va katta ma'lumotlardan foydalanish asosida oliy ta'lim muassasalarida boshqaruv samaradorligini oshirish strategiyalari.....	199
<i>Duvlayeva Nozigul Xolmuxammad qizi</i>	
Enhancing English Learners' Pronunciation Through AI-Based Language Applications.....	203
<i>Egamova Munisa Khakim kizi</i>	
Maktab ta'lim tizimining dars jarayonlarida elektron qo'llanmalardan samarali foydalanish.....	208
<i>Kodirov Akbar Shuxratovich</i>	
Improving the Methodology of Teaching Biochemistry in Medical Higher Education Institutions Through Virtual Laboratory Tools	213
<i>Mamadaliyeva Zarina Rakhmat kizi</i>	
O'smirlarda kommunikativ tolerantlik muammosining nazariy-metodologik asoslari.....	218
<i>Mirsidikova Aziza Mirvohidovna</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining sog'lom turmush tarzini tashkil etishning nazariy asoslari	221
<i>Muxtorova Xusnidaxon Abdug'oprovna</i>	
Improving the Theoretical and Methodological Foundations for Integrating Generative Artificial Intelligence Technologies Into English Language Teaching in Higher Education	226
<i>Nigmatova Nozimakhon Ulugbek kizi</i>	
Maktabgacha ta'lim va oila hamkorligi: zamonaviy yondashuvlar va ilmiy asoslar.....	229
<i>Omondavlatova Diyora Otabekovna</i>	
Oliy ta'lim muassasalarida iqtidorli talabalarning ilmiy va ijodiy kompetensiyalarini aniqlashga yo'naltirilgan axborot tizimini yaratish	233
<i>Ovxunov Iqboljon Abdunabiyeich, Ro'zimatova Saidaxon Abdivoixid qizi</i>	
O'quvchilarni o'zbek xalq og'zaki ijodi namunalari vositasida vatanparvarlik ruhida tarbiyalash pedagogik muammo sifatida.....	237
<i>Qodirqulov Nodirbek Hamroqul o'g'li</i>	
Oliy ta'lim tizimida talaba-qizlarning kasbiy, madaniy va kommunikativ faoliyatlarini samarali tashkil etish	242
<i>Qurbonova G. M.</i>	
Kasbiy tayyorgarlik jarayonida refleksiv yondashuvning metodologik asoslari	245
<i>Raxmatova Shaxnoza Oybek qizi</i>	
Inkluziv ta'limda pedagogik diagnostika: maxsus ehtiyojli o'quvchilarning o'quv yutuqlarini baholash	248
<i>Norqobilova Rayxona Davlatovna</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkiloti tarbiyachilarining umummadaniy kompetensiyalarini rivojlantirish texnologiyalari.....	252
<i>Saidova Nigora Olimovna, Jo'rayeva Nilufar Rustamjon qizi</i>	
Pedagogical Strategies for Enhancing Students' Creative Thinking Throughout the Learning Process	254
<i>Shaymatova Aziza</i>	
Dasturiy-metodik majmuani ishlab chiqish bosqichlari hamda pedagogik talablar.....	259
<i>Soliyeva Gavharoy Yodgorjon qizi</i>	
Nutq kamchiliklarini bartaraf etishda maktabgacha ta'lim yoshidagi bolalarda pedagogik metod va o'yinlarning samaradorligi	265
<i>Suyarova Orzigul Sodiq qizi</i>	

Yoshlarni nikohga tayyorlashda shaxsiy omillar va psixologik yetuklik.....	269
To'xtamatova Nargizaxon Abdullayevna, Buranova Sevara Sa'dullayevna	
O'zbekiston umumiy o'rta ta'lim tizimida rahbarlarning liderlik kompetensiyalarining hozirgi holatini diagnostika qilish	273
Taylakova Dilnoza Norbekovna, Latifova Mavjuda Xurramovna	
Ta'limga o'qib tushinishni sun'iy intellekt bilan integratsiya qilish imkoniyatlari va pedagogik strategiyalari.....	276
Umarov Bahrom Norboyevich	
Talabalar mobilligi jarayonida pedagogik qo'llab-quvvatlash mexanizmlari.....	281
Xabibullayev Alimardon Xidoyatillayevich	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarni tayyorlashda kompetensiyaviy yondashuvning roli va ahamiyati.....	286
Yo'ldosheva Iqbol Bekbo'lsin qizi	
Boshlang'ich sinflarda chet tilini o'rganishning ahamiyati va undagi zamonaviy yondashuvlar	289
Yoqubjonova Mohlaroyim Abdumalik qizi	
O'smir shaxsida refleksiyani shakllanishida ota-ona munosabatlarning ta'siri	292
Yulchiboyeva Dilfuza Ergasheva	
Boshlang'ich ta'limda geymifikatsiya orqali til kompetentligini rivojlantirish.....	297
Zakirova Sohila Muxtoraliyevna, Nurmuhamedova Dilshoda Zaynobiddin qizi	
Профессиональная этика педагога высшего учебного заведения	302
Журабекова Хабиба Мадаминовна	
Ортодонтியда миотерапиya: миогимнастик дентоальвеоляр apparatlarni qo'llashning taqqoslama tavsifi	305
Tursunov Begzod Sherzodovich, Sayfulayeva Aziza Anvarovna	
Музейная педагогика на уроках воспитания в средней школе: методика включения музейных практик в процесс обучения и воспитания подростков	308
Умрихина Виктория Игоревна	
21st Century Dental Innovation Technologies: An Overview	314
Khojimurodov Burkhon Ravshanovich	
Цели и задачи педагогических систем, основанных на конструктивизме в общеобразовательных школах	317
Шарипова Шахноза Шавкат кизи	
Способы повышения мотивации учащихся при изучении русского языка.....	321
Эшонкулов Хамрокул Маматкулович	

YOSHLARNI NIKOHGA TAYYORLASHDA SHAXSIY OMILLAR VA PSIXOLOGIK YETUKLIK

To'xtamatova Nargizaxon Abdullayevna

"Yangi Asr" universiteti Maxsus pedagogika kafedrası o'qituvchisi

Buranova Sevara Sa'dullayevna

"Yangi Asr" universiteti Maxsus pedagogika kafedrası o'qituvchisi

Annotatsiya: Mazkur maqolada yoshlarni nikohga tayyorlash jarayonida shaxsiy omillar va psixologik yetuklikning o'rni tadqiq etiladi. Tadqiqot natijalariga ko'ra, nikohga tayyorgarlikda emotsional yetuklik, mas'uliyatlilik, muloqot madaniyati hamda konfliktlarni konstruktiv hal etish ko'nikmalari hal qiluvchi ahamiyat kasb etishi aniqlangan. Shaxsiy omillar tarkibida oilaviy tarbiya, individual psixologik xususiyatlar va ijtimoiy tajriba muhim o'rin tutadi. Tadqiqot natijalari yoshlarni nikohga tayyorlash bo'yicha amaliy tavsiyalar ishlab chiqishda foydalanilishi mumkin.

Kalit so'zlar: nikohga tayyorlash, psixologik yetuklik, shaxsiy omillar, yoshlar, oilaviy hayot, emotsional yetuklik, mas'uliyatlilik, muloqot madaniyati.

Abstract: This article examines the role of personal factors and psychological maturity in the process of preparing young people for marriage. The findings indicate that emotional maturity, responsibility, communication culture, and constructive conflict resolution skills play a decisive role in marriage preparation. Among personal factors, family upbringing, individual psychological characteristics, and social experience are identified as significant components. The results of the study can be used to develop practical recommendations for preparing young people for marriage.

Key words: preparation for marriage, psychological maturity, personal factors, young people, family life, emotional maturity, responsibility, communication culture.

Аннотация: В статье рассматривается роль личностных факторов и психологической зрелости в процессе подготовки молодежи к браку. Результаты исследования показывают, что решающее значение в подготовке к браку имеют эмоциональная зрелость, ответственность, культура общения, а также навыки конструктивного разрешения конфликтов. Среди личностных факторов особое место занимают семейное воспитание, индивидуальные психологические особенности и социальный опыт. Полученные результаты могут быть использованы при разработке практических рекомендаций по подготовке молодежи к браку.

Ключевые слова: подготовка к браку, психологическая зрелость, личностные факторы, молодежь, семейная жизнь, эмоциональная зрелость, ответственность, культура общения.

KIRISH

Zamonaviy jamiyatda oila institutining barqarorligi va mustahkamligi eng dolzarb ijtimoiy muammolardan biri sifatida e'tirof etilmoqda. Statistik ma'lumotlarga ko'ra, ko'plab mamlakatlarda ajralishlar soni yildan-yilga oshib bormoqda, bu esa nikohga tayyorgarlik masalasini ilmiy jihatdan tadqiq etish zaruratini yuzaga keltirmoqda ^[1]. Yoshlarni nikohga tayyorlash masalasi nafaqat demografik, balki psixologik, pedagogik va ijtimoiy jihatdan ham muhim ahamiyat kasb etadi. Oilaviy hayotning muvaffaqiyati ko'p jihatdan turmush o'rtog'ini tanlash jarayonida ongli yondashuvga, shuningdek, nikohga kirayotgan shaxslarning psixologik yetuklik darajasiga bog'liqdir ^[2].

Psixologik yetuklik tushunchasi murakkab va ko'p qirrali fenomen bo'lib, u shaxsning emotsional, intellektual hamda ijtimoiy rivojlanish darajasini o'z ichiga oladi. Nikoh kontekstida psixologik yetuklik nafaqat ma'lum yoshga yetish, balki oilaviy hayot mas'uliyatini o'z zimmasiga olishga tayyorlik, boshqa shaxs bilan uzoq muddatli munosabatlarni barqaror qurish qobiliyati hamda hayotiy qiyinchiliklarni birgalikda yengib o'tish ko'nikmalarini ham nazarda tutadi ^[3]. Shaxsiy omillar esa har bir individning nikohga tayyorgarligini belgilovchi individual psixologik xususiyatlar, qadriyatlar tizimi, oilaviy tarbiya tajribasi va ijtimoiylashuv darajasini qamrab oladi.

Tadqiqotning dolzarbligi shundan iboratki, hozirgi kunda yoshlar orasida nikohga nisbatan munosabat sezilarli darajada o'zgarib bormoqda: ko'pchilik erta nikohdan qochish, kasbiy faoliyat va kareraga ustuvorlik berish yoki umuman nikohsiz hayot tarzini tanlash tendensiyasini namoyon etmoqda. Shu bilan birga, nikohga kirayotgan yoshlarning psixologik tayyorgarlik darajasi ko'pincha yetarli emasligi oilaviy nizolarning ko'payishiga hamda ajralishlar sonining ortishiga olib kelmoqda ^[4]. Shu sababli, yoshlarni nikohga tayyorlash jarayonida shaxsiy omillar va psixologik yetuklikning o'rnini ilmiy asosda o'rganish muhim amaliy ahamiyatga ega.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Psixologik yetuklik masalasi turli ilmiy maktablar tomonidan o'rganilgan bo'lib, umumiy qabul qilingan ta'rifga ko'ra, u shaxsning o'z xatti-harakatlarini ongli ravishda boshqarish, qarorlar qabul qilish hamda ularning oqibatlarini uchun javobgarlikni his etish qobiliyatini anglatadi ^[5]. Eriksonning psixososial rivojlanish nazariyasiga ko'ra, yetuklik shaxsning identifikatsiya inqirozini muvaffaqiyatli yengib o'tishi va intim munosabatlar o'rnatish qobiliyatini shakllantirishni nazarda tutadi. Nikoh kontekstida ushbu nazariya alohida ahamiyat kasb etadi, chunki oilaviy hayotning muvaffaqiyati bevosita shaxsning o'z identitetini anglash darajasiga bog'liqdir ^[6].

Rus tadqiqotchilari oilaviy psixologiya sohasida sezilarli ilmiy hissa qo'shganlar. Sysenkoning tadqiqotlariga ko'ra, nikohga psixologik tayyorgarlik to'rtta asosiy komponentni o'z ichiga oladi: emotsional yetuklik, ijtimoiy yetuklik, intellektual yetuklik va motivatsion yetuklik ^[2]. Emotsional yetuklik shaxsning o'z hissiyotlarini boshqarish, empatiya ko'rsatish hamda emotsional barqarorlikni saqlash qobiliyatini ifodalaydi. Ijtimoiy yetuklik boshqa insonlar bilan samarali munosabatlar o'rnatish, murosaga kelish va jamiyatda o'z o'rnini topish ko'nikmalarini nazarda tutadi. Intellektual yetuklik murakkab hayotiy vaziyatlarni tahlil qilish va oqilona qarorlar qabul qilish qobiliyati sifatida ta'riflanadi, motivatsion yetuklik esa oilaviy hayotga ongli va ichki motivatsiyaga asoslangan intilishni bildiradi.

Xorijiy tadqiqotlarda nikohga tayyorgarlik masalasi bog'lanish (attachment) nazariyasi doirasida keng o'rganilgan. Bowlby va Ainsworth tomonidan ishlab chiqilgan ushbu nazariyaga ko'ra, bolalik davrida ota-onalar bilan shakllanadigan bog'lanish uslubi keyinchalik romantik munosabatlar va nikoh sifati darajasiga bevosita ta'sir ko'rsatadi ^[7]. Xavfsiz bog'lanish uslubiga ega shaxslar nikoh munosabatlarida yuqori darajadagi ishonch, yaqinlik va qoniqishni namoyon etadilar, ishonchsiz bog'lanish uslubiga ega shaxslar esa ko'pincha oilaviy munosabatlarda muammolarga duch keladilar. Ushbu nazariya shaxsiy omillar tarkibida oilaviy tarbiya va bolalik davridagi tajribaning nikohga tayyorgarlik jarayonidagi hal qiluvchi rolini ilmiy jihatdan asoslab beradi.

Gottmanning ko'p yillik longitudinal tadqiqotlari nikoh barqarorligini bashorat qiluvchi omillarni aniqlashga qaratilgan. Uning tadqiqotlariga ko'ra, muvaffaqiyatli nikohning asosiy ko'rsatkichlari qatoriga ijobiy muloqot uslubi, konfliktlarni konstruktiv hal etish qobiliyati, o'zaro hurmat va do'stona munosabatlarning mavjudligi kiradi ^[8]. Gottman nikohning barbod bo'lishiga olib keluvchi to'rtta asosiy salbiy xatti-harakatni aniqlagan: tanqid, nafrat, mudofaa pozitsiyasi va devorlanish. Mazkur tadqiqotlar natijalari nikohga tayyorgarlik jarayonida muloqot ko'nikmalarini rivojlantirish hamda salbiy xatti-harakatlardan qochishni o'rgatish muhim ahamiyatga ega ekanligini ko'rsatadi.

O'zbekistonlik tadqiqotchilar nikohga tayyorgarlik masalasini milliy mentalitet va madaniy xususiyatlarni inobatga olgan holda o'rganib kelmoqdalar. Mahalliy tadqiqotlarda oilaviy qadriyatlar tizimi, an'anaviy oilaviy rollar hamda ota-onalarning nikohga tayyorlash jarayonidagi ishtiroki alohida ta'kidlangan ^[9]. O'zbek oilasida kollektivistik qadriyatlar, kattalarni hurmat qilish va oilaviy birdamlik muhim o'rin tutadi, bu esa nikohga tayyorgarlikning o'ziga xos xususiyatlarini belgilaydi. Shu bilan birga, globallashuv sharoitida an'anaviy va zamonaviy qadriyatlar o'rtasidagi muvozanatni saqlash zarurati yoshlar uchun qo'shimcha psixologik qiyinchiliklarni yuzaga keltirishi mumkinligi qayd etilgan.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqotda ilmiy adabiyotlarni tizimli tahlil qilish metodologiyasi qo'llanildi. Tahlil uchun o'zbek, rus va xorijiy manbalar tanlab olindi, bunda asosiy e'tibor so'nggi o'n yil ichida nashr etilgan ilmiy ishlarga qaratildi. Adabiyotlarni tanlashda quyidagi mezonlarga amal qilindi: manbaning ilmiy darajasi, tadqiqot mavzusiga aloqadorligi, empirik ma'lumotlarning mavjudligi hamda nazariy asoslanganlik darajasi. Jami o'nta asosiy manba chuqur tahlil qilindi, ulardan ikkitasi mahalliy, to'rttasi Rossiya Federatsiyasi olimlari va to'rttasi xorijiy tadqiqotchilar tomonidan amalga oshirilgan ilmiy ishlardan iborat.

TAHLIL VA NATIJALAR

Adabiyotlarni tizimli tahlil qilish natijasida yoshlarni nikohga tayyorlash jarayonida shaxsiy omillar va psixologik yetuklikning asosiy komponentlari aniqlandi. Tahlil natijalari shuni ko'rsatadiki, nikohga tayyorgarlik murakkab va ko'p qirrali jarayon bo'lib, u turli omillarning o'zaro ta'siri natijasida shakllanadi. Psixologik yetuklik

nikohga tayyorgarlikning markaziy elementi sifatida namoyon bo'ladi va u emotsional, kognitiv, ijtimoiy hamda motivatsion komponentlarni o'z ichiga oladi ^[10]. Shaxsiy omillar esa psixologik yetuklikning shakllanishiga ta'sir ko'rsatuvchi individual xususiyatlar, hayotiy tajriba va ijtimoiy muhit sifatida ta'riflanadi.

1-jadval: Nikohga psixologik tayyorgarlikning asosiy komponentlari

Komponent	Ta'rifi	Asosiy ko'rsatkichlari
Emotsional yetuklik	O'z hissiyotlarini boshqarish va boshqalarning emotsiyalarini tushunish qobiliyati	Emotsional barqarorlik, empatiya, stressga chidamlilik, affektiv nazorat
Kognitiv yetuklik	Oilaviy hayot haqida real tasavvurlarga ega bo'lish va oqilona qarorlar qabul qilish	Oilaviy rollarni tushunish, realistik kutishlar, muammolarni tahlil qilish qobiliyati
Ijtimoiy yetuklik	Samarali muloqot qilish va munosabatlarni qurish ko'nikmalari	Muloqot madaniyati, murosaga kelish, konfliktlarni hal qilish, hamkorlik
Motivatsion yetuklik	Oilaviy hayotga ichki motivatsiyaga asoslangan ongli intilish	Oilaviy qurish istagi, mas'uliyatlilik, fidoyilik, uzoq muddatli maqsadlar

Birinchi jadvalda keltirilgan komponentlar o'zaro chambarchas bog'liq bo'lib, ularning har biri nikohga tayyorgarlikning umumiy darajasiga ta'sir ko'rsatadi. Emotsional yetuklik psixologik tayyorgarlikning asosi hisoblanadi, chunki u boshqa barcha komponentlarning samarali namoyon bo'lishini ta'minlaydi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, emotsional yetuklik darajasi past bo'lgan shaxslar nikohda ko'proq konfliktlarga duch keladilar va ajralish ehtimoli yuqori bo'ladi ^[8]. Kognitiv yetuklik esa oilaviy hayot haqida real tasavvurlarga ega bo'lishni ta'minlaydi, bu esa nikohdan keyin kutilmagan muammolar va xayolparastliklarning oldini olishga yordam beradi.

Shaxsiy omillarni tahlil qilish natijasida ularning ikki asosiy guruhga bo'linishi aniqlandi: ichki omillar va tashqi omillar. Ichki omillar shaxsning individual psixologik xususiyatlari, temperament tipi, xarakter xususiyatlari hamda shaxsiy qadriyatlar tizimini o'z ichiga oladi. Tashqi omillar esa oilaviy tarbiya tajribasi, ijtimoiy muhit, madaniy kontekst va ta'lim darajasini qamrab oladi. Har ikkala omillar guruhi ham nikohga tayyorgarlikni shakllantirishda muhim rol o'ynaydi va ularning o'zaro ta'siri shaxsning oilaviy hayotga psixologik tayyorgarlik darajasini belgilaydi ^[5].

2-jadval: Nikohga tayyorgarlikka ta'sir ko'rsatuvchi shaxsiy omillar

Omillar guruhi	Muayyan omillar	Nikohga tayyorgarlikka ta'siri
Ichki omillar	Temperament, xarakter, qadriyatlar, o'z-o'zini baholash	Emotsional reaksiyalar, muloqot uslubi, konfliktga munosabat
Oilaviy tarbiya	Ota-ona munosabatlari modeli, bog'lanish uslubi	Yaqin munosabatlar qurish qobiliyati, ishonch darajasi
Ijtimoiy tajriba	Tengdoshlar bilan munosabatlar, oldingi romantik tajriba	Ijtimoiy ko'nikmalar, munosabatlar haqidagi bilimlar
Ta'lim va madaniyat	Ta'lim darajasi, madaniy qadriyatlar, diniy e'tiqod	Oilaviy rollar haqidagi tasavvurlar, kutishlar

Ikkinchi jadvalda keltirilgan omillarning tahlili shuni ko'rsatadiki, oilaviy tarbiya nikohga tayyorgarlikni shakllantirishda alohida muhim o'rin tutadi. Ota-ona oilasida kuzatilgan munosabatlar modeli ko'pincha keyingi avlodda takrorlanadi, bu esa oilaviy tarbiyaning uzluksiz ta'sirini ko'rsatadi ^[7]. Sog'lom oilaviy muhitda o'sgan yoshlar nikohda yuqori darajadagi qoniqish va barqarorlikni namoyon etadilar, nizoli oilalarda o'sganlar esa ko'pincha o'z nikohlarida ham ushbu muammolarni takrorlaydilar. Biroq tadqiqotlar shuni ham ko'rsatadiki, ongli ravishda o'z oilaviy tajribasini tahlil qilish va salbiy modellardan qochishga intilish orqali mazkur ta'sirni o'zgartirish mumkin.

Muhokama natijalariga ko'ra, yoshlarni nikohga tayyorlash tizimli yondashuvni talab etadi.

Birinchiidan, psixologik yetuklikning barcha komponentlarini rivojlantirishga e'tibor qaratish lozim. Bunga emotsional savodxonlikni oshirish, muloqot ko'nikmalarini shakllantirish va konfliktlarni hal etish usullarini o'rgatish orqali erishish mumkin.

Ikkinchiidan, yoshlarga o'z shaxsiy omillarini anglash va ularning nikohga ta'sirini tushunish imkoniyatini berish zarur.

Uchinchiidan, oilaviy hayot haqida real tasavvurlarni shakllantirish va romantik idealizatsiyadan qochishga ko'maklashish kerak ^[4].

To'rtinchiidan, madaniy kontekstni hisobga olgan holda an'anaviy va zamonaviy qadriyatlar o'rtasida muvozanatni ta'minlash muhim ahamiyatga ega.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Tadqiqot natijalariga ko'ra, yoshlarni nikohga tayyorlash jarayonida shaxsiy omillar va psixologik yetuklik hal qiluvchi ahamiyatga ega. Psixologik yetuklik emotsional, kognitiv, ijtimoiy hamda motivatsion komponentlarni o'z ichiga oladi va ularning har biri nikohning muvaffaqiyati uchun muhim hisoblanadi. Shaxsiy omillar ichki xususiyatlar va tashqi ta'sirlar sifatida namoyon bo'lib, ular nikohga tayyorgarlikning individual xususiyatlarini belgilaydi. Oilaviy tarbiya tajribasi, ijtimoiy muhit va madaniy kontekst shaxsiy omillar qatorida alohida o'rin tutadi.

Tadqiqot natijalari yoshlarni nikohga tayyorlashga yo'naltirilgan dasturlarni ishlab chiqishda amaliy ahamiyat kasb etadi. Bunda psixologik yetuklikni rivojlantirish, shaxsiy omillarni anglash hamda muloqot ko'nikmalarini shakllantirish asosiy yo'nalishlar sifatida belgilanishi lozim. Kelgusida mazkur mavzu doirasida empirik tadqiqotlar olib borish, shuningdek, milliy xususiyatlarni inobatga olgan holda nikohga tayyorgarlik dasturlarini sinovdan o'tkazish maqsadga muvofiqdir.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Arnett, J. J. Emerging adulthood: A theory of development from the late teens through the twenties // American Psychologist. – 2020. – Vol. 55, No. 5. – P. 469–480.
2. Bowlby, J. Attachment and loss: Attachment. – New York: Basic Books, 2020. – 428 p.
3. Erikson, E. H. Identity and the life cycle. – New York: W. W. Norton, 2019. – 192 p.
4. Gottman, J. M., Silver, N. The seven principles for making marriage work. – New York: Harmony Books, 2021. – 320 p.
5. Halford, W. K. Brief therapy for couples: Helping partners help themselves. – New York: Guilford Press, 2018. – 286 p.
6. Карабанова, О. А. Психология семейных отношений и основы семейного консультирования. – Москва: Гардарики, 2019. – 320 с.
7. Мўминова, Д. Н. Ўзбек oilasida tarbiya an'analari va zamonaviy muammolar. – Toshkent: Ўzbekiston, 2020. – 184 б.
8. Олимов, Л. Я. Ёшларни oilaviy ҳаётга тайёрлашнинг ижтимоий-педагогик асослари. – Toshkent: Фан, 2019. – 156 б.
9. Сысенко, В. А. Устойчивость брака: проблемы, факторы, условия. – Москва: Мысль, 2018. – 210 с.
10. Эйдемиллер, Э. Г., Юстицкис, В. Психология и психотерапия семьи. – Санкт-Петербург: Питер, 2020. – 656 с.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №1

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.